

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Clavdii Espencei Theologi Parisiensis De Evcharistia, Eivsque Adoratione, Libri Qvinque

Espence, Claude d'

Parisiis, 1573

Cap. XII. Iconomachica.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30397

gendis à catholicis facta, schismaticis immunda visa, parietes cum pallis aqua falsa loti & exorcisati, calices sacri fracti, & impie reuocati, conflati, passim venditi, empti à sordidis mulieribus in vsus suos, à paganis vasa inde factoris, in quibus incenderent idolis suis, Cemiteria denique eis solis vindicata, non permittentibus ibi sepeliri corpora Catholica, Sic, vti viuos terrerent, male tractati mortui, & negatus funeribus locus, Castimoniales iamdudum professæ, ac Deo consecratæ, aliæ catholicissimi pœnitere iussæ, & non sine opprobrio cineribus immundis aspersæ, crinibus iterum solutis & aqua falsa perfusis. Mitrellas voluntatis bonæ signa, contra raptores & petitores inuenta, non capitis ornamenta, alias proiicere, alias accipere, & professionem secundam exactæ, quasi ad nuptias secundæ eractæ. Aliæ mulieres factæ, matres inuentæ, & ab iis, qui mitellas eis imposuerant, & paulò antè patres ab eis vocabantur, nefariè incestatæ. Sic enim quidam virginibus in pristinum habitum retractis, capitibus olim velatis, denuo nudatis, detractis professionis iudiciis, alij petitores sine proci, alij de sponis raptores effecti. Hactenus Optatus.

*Moniales.**Mitella v r
ginales.**Iconomachica. Cap. XII.*

SEculos multò post Iconomachos peræquè malè sensisse de Eucharistia ex eo conicere est, quòd sacram eius supellectilem nihilomitus quàm imagines tractauerunt, vt testis est Nicenæ II. collator catholicus Epiphanius, ita, Cùm diuersa sacra habemus, eaque amplectimur & timemus, siue reueremur, sanctificationem ab iis quandam nos accepisse confidimus. Quanquam isti (Iconoclastæ) & sacra vasa, & (vt) crucem nugacibus verbis prosequantur, dicentes ea esse cõmunia, & inhonorata, quemadmodum absoluit ea & faber, & pictor, & phrygio, quando nullam sanctam preceptionem habent. Sic aliquantò post, Habemus item & alia plurima consecrata vasa: hæc, quia in nomine tuo fa-

*Act. 6.**Tom. 4.*

Ita sunt & consecrata, exosculamur. Sed isti tanquam
 lingua mendaci thesauros sibi congregantes, vana pro-
 secuti sunt. Quam ob causam & duobus linguæ eorum,
 & improbitus tandem peribit, vt enim lumine acceden-
 te tenebræ fugantur, sic & apparente veritate, gladio
 spiritus, linguæ eorum venenum excisum est. Et statim
 post, Tempa quidem sanctis fabricare, aut imagines
 eorū in tabulis circumferre, contēnentes interim eorum
 virtutes, haudquaquam laudabile est. Nemo enim vi-
 rum laudauerit, quem viderit virtutes sanctorum auer-
 santem, & quotidie illorum imagines circumferentem,
 aut templa illis ædificantem, aut vasa comparantem,
 sui ipsius autem templum diuinis virtutibus non orna-
 tem. Ad ita quippe affectos, Deus ab illorum se obla-
 tionibus oculos auertere dicit, & orationes minus exau-
 dire, nisi lauentur, mundi sint, auferant improbitates ab
 animis, & cessent à malitia, discant contra bene facere,
 iudicium exquirant, liberent iniuria oppressos, pronun-
 ciant pro orphano, ius dicant viduæ. Hæc si rectè fecerim-
 us, tunc quæ à nobis offerentur, grata & accepta erunt
 apud Deum, siue sancta templa fuerint, siue sacra vasa,
 aut etiam venerandæ imagines. Ita commodum nobis
 est ad memoriam horum virtutes exquirere, & pro viri-
 bus imitari. Hoc sanè est martyrum encomium, electo-
 rum ad virtutem conuocatio, vt magnus ait in Morali-
 bus suis Basilius. Inter hoc, laudanda quoque est tem-
 plorum exædificatio, imaginum effiguratio, sacrorum
 vasorum Deo oblatio, hæc enim oportet etiam facere, &
 illa non omittere, vt veritatis verbum nos docet. Vt hic
 eodem honoris loco habuit templa, sanctorum signa, &
 vasa sacra. Contra huius verò sententiam Carolus Ma-
 gnus Rex noster, primus Christianissimi titulum emerit-
 us, multum abest vt hæc æquet, aut imagines locis, va-
 sis, vel quibuslibet vensilibus diuino cultui mancipatis
 adsociet. Illarum enim consecrandarum nullam vsquam
 in his quæ ab Ecclesia recipiuntur, scriptis haberi institu-
 tionem: in his verò, vasis utiq; sacris, nihil penè est quod
 non per sacerdotum orationes & consecrationes conse-
 cretur, quorum cōsecrationes ab ipsis Ecclesiæ rudimen-

*Sanctos imi-
tari, ne dum
colere.*

Esa. 1.

Matt. 23.

*Lib. 4. c. 16
Imaginum
& vasorum
sacrorū dif-
ferentia.*

eis ab Ecclesiarum præsidibus traditæ noscuntur, & in li-
 bris sacerdotalibus exarata habentur, in quibus horum
 consecrandorum per sacerdotes solemniter prisca cele-
 bratur traditio. Neque magis probat quod addit Epipha-
 nius, nos sacra hæc vasa sic osculari amplectique, vt san-
 ctificationem inde quandam nobis speremus. Non enim
 ad homines per vasa, sed ad vasa per homines diuini no-
 minis inuocatione, & sacrorum mysteriorum celebratione
 sanctificatio venit: neq; vasis imagines equãda sunt, quo-
 niã in vasis, nõ imaginibus Deo sacrificiũ offertur. Quod
 si à vasis, quæ utiq; sanctificata sunt, hominibus sanctifi-
 catio minimè impertitur, multò minus ab imaginibus, vt
 quæ nec sanctificare, nec sanctificari possunt. Iisdem por-
 rò testibus, Iconomachi minus rectè senserunt de sacro-
 sancta Eucharistia, aut certè minus apertè ac sufficienter,
 quòd eam ex eorum parte disputator Gregorius Neocæ-
 sareæ episcopus, typum, sine imaginem viuifici corporis
 dominici vocet, & recordationem efficacissimam. Addit
 autem, Sicut secundum naturam Christi corpus (quòd à
 Deo esset) sanctum est, sic & positione imago eius sancta,
 vt quæ per quandam sanctificationem ipsa Dei gratia ma-
 neat. Hoc enim Dominus Christus tractauit, vt sicuti car-
 nem assumptam propria secundum naturam sanctifica-
 tione ex sua vnitione deificauit, similiter panem etiam
 Eucharistiæ, veluti veram imaginem naturalis carnis spi-
 ritus sancti aggressionem sanctificatum diuinum corpus
 esse voluit, eique sic placuit. Medius autem venit sacer-
 dos, qui ex communi sanctum id facit. Et caro quidem
 Domini iuxta naturam animata & intelligibilis, per spi-
 ritum sanctum diuinitati iuncta est, Eodem modo & à
 Deo tradita imago carnis eius, panis scilicet diuinus im-
 pletus est spiritu sancto, cum poculo quoque sanguinis
 lateris illius viuificantis. Hæc igitur vera incarnatæ di-
 spensationis Christi Dei nostri imago, quam nobis ve-
 rus & viuus naturæ creator, propria voce suis sacerdo-
 tibus & mystis tradidit. Hæc ibi. Ego quidem sub hoc
 lapide tantum dormire scorpionum minus putarem, nisi
 Epiphanius huius antagonista totam hanc orationem
 tunc in Concilio abominatus fuisset, vt absurdam,

Act. 6.

Tom. 3.

periculosam, erroneam, vaniloquam, quod sanctorum, qui spiritus sancti tubæ fuerunt, Apostolorum nemo, aut gloriosorum patrum, incruentum hoc sacrificium in memoriam passionis, totiusque dispensationis Dominicæ factum imaginem corporis illius dixerit, Non Euangelistæ, non Paulus, apud quos ait Dominus, sumite, edite, bibite carnem meam corpus meum, sanguinem meum, non imaginem corporis aut sanguinis mei. Legas, ait, quousque voles, nunquam inuenies neque Dominum, neque Apostolos, neque patres hoc quod à sacerdote offertur, sacrificium, imaginem dixisse, verum ipsum corpus, & ipsum sanguinem. Attamen hæc ante sanctificationem sine consecrationem vocare corporis & sanguinis Christi, *ἀνέτιμα* id est, similis formæ exemplaria, quibusdam patribus pie sanè visum est, post consecrationem autem, corpus & sanguinem Dominicum, atque ita esse creduntur. At generosi isti, ut sanctorum imagines earumque usum obscuraret, eam scilicet imaginem introduxerunt, quæ sanè imago non est, sed corpus & sanguis. Sed vana confusi sophisticè seipsum subuertunt, hæc sacram oblationem positione fieri dicentes. Quod dicere, aperta insanix est, & eiusdem amentix imaginem asserere corpus & cruorem Domini: Rudè item & impium. Deinde mendacium dimittentem, veritatem quadantenus contingunt, confessi panem diuinum corpus fieri. At si panis imago corporis est, non potest sanè diuinum corpus fieri. Huc ergo illucque se

Similitudo.

*Lib. 4.
cap. 14.*

iactantes, dogmata maximè firma serunt & asserunt. Ut enim oculus conturbatus minus rectè videt, sic isti prauarum sententiarum confusione mentem perturbant, & quod insani homines, patiuntur, iam hoc, iam illud imaginantes: & nunc quidem sanctum & notabile, sacrificium nostrum, imaginem sacri corporis Christi, nunc autem sacrum & diuinum corpus asserunt. Nec verò aliter, nisi quod clarius, hunc Gregorium tractauit qui & ubi antè imperator Carolus, Eundem nimirum, siquidem de corporis & sanguinis Domini mysterio, quod quod die in sacramento à fidelibus sumitur, dicere voluit, cum dixit. Exultent & lætentur, & ut habet moderna versio, libertate lingue fruantur, non ut vetus, præsumat, qui veram Christi ima-

ginem (sincera mente) facientes, diligentes, venerantes, ad salutem animæ & corporis offerant, &c. In hoc non mediocriter errauisse. Non enim imaginem aut aliquam præfigurationem Dominus, sed semetipsum Deo Patri pro nobis in sacrificium obtulit: & qui quondam sub vmbra legis in agni immolatione, aut rebus aliis imaginariè præfigurabatur offerendus, veraciter ea consummas, quæ de se vatum oraculis prophetata sunt, Deo Patri victima salutaris oblatus est, nec nobis legis transeuntibus vmbreis, imaginarium quoddam indiciũ, sed sui sanguinis & corporis contulit sacramentũ. Non enim corporis & sanguinis Domini mysterium imago iam nunc dicendum est, sed veritas: non vmbra, sed corpus: non exemplar futurorum, sed id quod exemplaribus præfigurabatur. Iam aspirauit dies, amota sunt vmbra. Iam finis legis ad iustitiam omni credenti Christus aduenit, iam legem adimpleuit: iam qui sedebat in regione vmbrae mortis, lucem magnam vidit: iam velamen Moyfi decidit, & velũ templi scissum, arcana nobis & ignata quæque ostendit: iam verus Melchisedech, Christus videlicet rex iustus, rex pacis, non pecudum victimas, sed sui nobis corporis & sanguinis contulit sacramentum: nec ait, Hæc est imago corporis & sanguinis mei, sed, Hoc est corpus meum, quod, &c. Hic est sanguis meus, qui, &c. Cum ergo corporis & sanguinis Christi mysterium, quod in veritate gestum esse constat, non in figura, vera Christi dici non possit imago, merito in hoc Gregorius reprehenditur, Hæc princeps noster. In quibus duo hæc obiter obseruo, huius sacramenti & præ veteribus excellentiam, & formam siue Dominica verba eius, consecratorio, inferre rerum veritatem atque præsentiam. Verum antequam porro pergamus, aliquid de Antitypis, quatenus hoc vocabulum Eucharistiæ conuenit, hic dicendum. Citat id superior Epiphanius ex magnis illis fidei aduersus Arrianos propugnatoribus, Eustathio & Basilio. Quorum alter ad id, Edite panem meum, & bibite vinum quod miscui vobis, ait, Per panem & vinum, & *ἡ τῶν* membrorum corporaliũ Christi prædicat, Alter ex eodem fonte hauriens, vt omnes sacerdotũ mystæ cognoscunt, in preceatione diui

Cant. 2. 4.

Rom. 10.

Matt. 5. 4.

Esa. 9.

2. Cor. 3.

Matt. 27.

Gene. 14.

Heb. 6. 7.

Antitypa

Prou. 9.

Anaphora.

*Lib. 4.
cap. 14.*

*Exemplar.
i. Clifton.
ad eū Da-
masceni lo-
cum.*

Hebr. 8.

næ Anaphoræ (ita Græci Missæ partem vocant) sic alicubi legit, confidentes tuo sacro altari appropinquamus, & proponentes antitypa sancti corporis & sanguinis Christi tui ite precamur & inuocamus. Et quæ deinceps sequuntur, confirmant hæc ante sanctificationem vocari antitypa. Citauerat & hoc Damascenus, vt ex eo videatur hic Epiphanius didicisse, ita, Et si quidam exemplaria corporis & sanguinis Domini, panem & vinum vocarūt, vt deiser Basilius, non tamen post consecrationem dixit, sed priusquā sanctificaretur oblatio, ita vocabant. Quamquam & futurorum dicuntur exemplaria, non quidē vt non existentia verè corpus & sanguis Christi: sed quoniam nunc quidem pro ipsa participamus Christi diuinitati, tunc autem intellectualiter per solam visionem. Porro in Basilij Anaphora, eo vbi antè loco, noua ex Syrica lingua per Andream Masium versio, habet sic, *Qui* proposuimus typum corporis & sanguinis Christi tui, adoramus & supplices rogamus, veniat spiritus sanctus tuus super hæc diua, sanctificet ipsa, & efficiat panē hunc corpus gloriosum Domini, &c. Et calicem hūc sanguinē Domini Dei preciosum, &c. Noua latina ex græca Germani archiepiscopi Constantinopolitani rerū Ecclesiasticarū theoria reliquit vocē græcā antitypa. Vetus Basilij Missæ, & Marci Ephesini, cōfiguralia Bestiariō ex Græco latinus, ex Niceno Romanus Cardinalis, præfiguratiua corporis & sanguinis Domini trāstulit. Et quidem si de vocabulis quoque latinis agitur, quāuis exēplar plerūque designet id præcipuū, cuius aliqua est imago aut similitudo representās: quomodo cœlestia & spiritualia terrestriū sensibiliūque exēplaria & veritates dici solēt, hoc certē sensu nō iam elemēta consecrata essent corporis & sanguinis Domini exēplaria, sed è cōtrario corpus & sanguis Domini essent sacrorū signorū exēplaria, id est, veritates ac res ipsæ per ea sic designatæ, vt & verè exhibitæ, oblatæ, receptæ. Tamen quia nōnunquam exēplar figuram designat & imaginē aliquid excellentius aut perfectius representantē, vt ibi, *Qui* exēplari & vmbra deseruiunt cœlestiū, vbi Apostolus veteris instrumēti ritū eorum quæ lux depromit Euangelica, & quæ cœlestis habet ciuitas, vocat

exemplaria. Et paulò post, Non enim in manufacta sancta Iesus introiuit, exemplaria vererũ, sed in ipsum cœlũ, vbi sancta sanctorũ à Moysè fabricata vocat etiã exemplaria verorũ tabernaculorum in cœlestibus collocatorũ. Hoc igitur pacto & significato Damascenus, vel eius potius interpretes, & eũ secuti, panẽ & vinũ cõsecranda, antequã sanctificata sint, exẽpla dixerũt & figuras corporis & sanguinis Christi, post cõsecrationẽ non amplius sic dicẽda, sed ipsam rerũ veritatem, verum scilicet Christi corpus, verũque sanguinem. Annotat tamẽ & post benedictionẽ siue cõsecrationem dici posse futurorũ exemplaria, quia in futura vita perfectius & apertius Christi tũ diuinitatũ humanitatũ participabimus, non iã eis sub specierum sacramentaliũ velamento cõmunicantes, sed facie ad facie eas contẽplantes, proinde in huius mysteriũ sumptione futuræ gloriæ pignus nobis dari dicitur. Hæc Latinus Damasceni scholiales. Verũm ij videntur timoratiores aliquatò, & quod vel poëta, omnia tuta tinuisse, vel propheta, timore vbi timor nõ erat, cupidasse. Nam Carolus *Psal. 13. 52.* quidem magnus, sacramentum hoc videtur non simpliciter aut absolute negasse exemplar, figuram, imaginem, sed vt sacrificia vetera futurorum, corporis scilicet atque sanguinis Christi, quasi hic nõdũ venisset, aut quasi venerit licet, horum, quia sursum redierit, peræquẽ vt antequã incarnatus esset, absentiũ, Eucharistia exẽplar, imago, & figura tantũ esset. Qui error est modernorũ nouatorũ, tam rerum scilicet veritatem à figuris sacris absentarium, quã cœlos à terris. Quo sublato periculo nõ dubitarunt aut reformidarunt Eucharistiam vocare, Græci quidẽ omnes *μυστήρια*, Dionysius, Clemens Alexandrinus, & Origenes *σύμβολα τοῦ σώματος καὶ αἵματος*, Basilius & Nazianzenus *ἁγίασμα*. Latini autẽ omnes sacramentũ, ac proinde signũ sacrũ, quidam etiã exẽplum, similitudinẽ, imaginẽ, & figurã corporis & sanguinis Christi, sed rerũ vtiq; tam in his mysteriis præsentũ, quã signa sunt præsentia. Vt mirũ sit Epiphanium hũc tantũ videlicet signorũ ac imaginum *προμακρ*, id tanto serio, ac velut ex prouocatione negauisse. Negauisse autẽ, quæ cum negari non possint,

- Quintil. certè aut defendenda sunt, aut causa cedendum, vel quod
 Lib. 3. cap. deterius est, cadendum, vt hîc nos instituerunt rehetores.
 de refuta- Nos autem, Deo propicio, causa hac nec cedemus, nec ca-
 tione. demus, neque tamen negabimus, quæ tum hoc antea li-
 Arolog. bro & alibi agnouimus, atque probauimus, vt aperta &
 lib. 7. vtrinque confessâ, & quo plus legimus, hoc etiâ non que-
 cap. 7. rentes frequētius reperimus, Ait enim, vt vtrouque præ-
 Homil. 17. allegata non reperamus omnia, Chrysostomus, vel ex e-
 ad heb. 10. ius commentariis post ipsius obitum Constantinus pres-
 De conf. byter, Mutio Scholastico interprete, ait item Ambrosius,
 dist. 2. can. hoc quod per singulos dies offerimus sacrificium, exem-
 in Christo plar, siue vt legitur in canonibus Ecclesiasticis, & senten-
 semel. lib. 4. tiis Theologicis (nihil autem hîc refert) exemplum illius
 sententiar. in Christo (in cruce) semel oblari ad salutem sempiternâ
 dist. 12. & potentis. En exemplar, en exemplum, si de his modò vo-
 Exemplar. cabulis disputatur, ac non potius de rebus ipsis. Sequitur
 Exemplū. figurâ, sed eodem vtrique sensu, vocabulum. Ait Hilarius
 Figura. papa, nescio quorū, sit fides penes Gratianum citantem,
 Ca. in Chri & idem in Hilario librorum de Trinitate, autore, repetē
 sto pater. ca. tē, sed in hoc posteriore desunt hæc, corpus Christi quod
 corpus Chri de altari sumitur, figura est, dum panis & vinum videtur
 sti. extra: veritas autem, dum corpus & sanguis Christi in ve-
 Can. vtrū. ritate interius creditur. Ait Augustinus, Christus Iudam
 ita Pascha- adhibuit ad conuiuium in quo corporis & sanguinis sui
 sius. figuram discipulis commendauit & tradidit. Et. Non du-
 De sacramē bitauit Dominus dicere. Hoc est corpus meum, cum si-
 tis. lib. 4. gnum daret corporis sui, Et corpus & sanguis Christi est
 cap. 5. veritas & figura. Veritas, dū spiritus sancti virtute ex panis
 Imago. & vini substantia efficitur: figura, id quod exterius senti-
 De officiis tur. Ait Ambrosius, Vis scire quia verbis cœlestibus con-
 lib. 1. cap. secratur (corpus indubiè Christi) accipe quæ sunt verba,
 48. Dicit sacerdos, fac nobis hanc oblationem ascriptam, ra-
 In Psal. 3. tionabilem, acceptabile, Quod est figura corporis & san-
 Contra guinis Domini nostri Iesu Christi. Et Augustini de Iuda
 Adimulū. locum suum ad verbum fecerunt Eucherius & Angelo-
 cap. 12. nius, ad librum regum secundum. Quibus anterior S. E-
 Signum phram Syrus Diaconus Edissenus. Inspice, ait, quomodo
 cap. 9. Et 17 samens Dominus panem, benedixit ac frangit in figurâ
 De infero immaculati corporis sui, calicēque in figura preciosi san-
 guinis

quinis sui benedicit, &c. ut vel hoc nomine immeritò ma-
 le audiat Tertullianus, quidem enim eandem quã eo po-
 stiores recipiat sententiã? Reliqua est vox tertia, imago.
 Nec verò ab hac magis, quàm à duabus superioribus ab-
 horret idem Ambrosius, ita scribens, illa nobis expetenda,
 in quibus perfectio est & veritas, hinc umbra, hinc imago,
 illic veritas. Umbra in lege, imago in Euangelio, veritas
 in cœlestibus. Antè agnus offerebatur & vitulus, nunc
 Christus offertur, sed offertur quasi homo, quasi passio-
 nē recipiens, & offert seipse quasi sacerdos, ut peccata no-
 stra dimittat, hinc in imagine, ibi in veritatē, ubi apud Pa-
 trem pro nobis quasi aduocatus interuenit. Hic ergo in
 imagine ambulamus & videmus, illic facie ad faciē, quia
 perfectio omnis in veritate est. Hunc Ambrosii locum in
 Apologia pro virili excussimus, & nisi fallor, illustraui-
 mus. Et comperimus post idem quod nos Dionysium
 Rickelium Cathusianum scripsisse in Epitome librorum
 vtriusque testamenti. Ut umbra quidem sit legis veteris,
 nempe obscurior: imago verò nouæ, purior quippe ac
 expressior: sine hac autē & illa veritas in cœlo perspicua.
 Quo sensu dicebã Christianos medios inter veteros he-
 bræos & beatos spiritus diuinis his rebus frui ac partici-
 pare. Superiorem igitur Ambrosii ad Hebræos locū Tho-
 mas Aquinas coniungens cum Augustini ad simplicianū
 responsione, Quod solent scilicet imagines, earum qua-
 rum sunt imagines, rerum nominibus appellari. Respon-
 det huius sacramenti celebrationem conuenienter dici
 Christi immolationem, quod sit imago quædam Christi
 passionis, quæ vera est eius immolatio, representatiua.
 Qua etiam ratione & altare sit crucis representatiuum, &
 sacerdos Christi gerat imaginem, in cuius persona & vir-
 tute consecrationis verba pronunciet. Et idem alibi Au-
 gustinus Dominus, ait, sacerdos noster secundum ordinē
 Melchisedech, seipsum obtulit pro pectoris nostris holo-
 caustum, & eius sacrificii similitudinem celebrandam in
 suæ passionis memoriã cōmendauit. Et paulò post. Mun-
 dationem pectorum Dominus oblatione holocausti sui,
 quod in veteri sacerdotio figurabatur, impleuit: & holo-
 causti eius *Insignem* ad memoriã passionis suæ in Eccle-

tabili natura

ra F. D. c. 4

Lib. 4. in

marcionem.

1. Cor. 13.

2. Cor. 5.

Lib. 7.

cap. 11.

Part. 2.

artic. 4.

c. 10.

Quest. 3.

tom. 4.

part. 4. 2.

83. artic. 1.

Altare.

Sacerdos.

Libro 83.

Questionū.

Questione.

61.

Q

fia celebrandã dedit, vt esset sacerdos in æternũ, non secundũ ordinem Aaron, sed secundũ ordinem Melchisedec. Cuius rei sacramentũ adhuc diligentius considerari potest. Sic veteres. Vt minus miremur, cũ alios tãtò post, tum Petrum Cluuiacensis in hæreticos sui temporis Eucharistiã negantus, eam quibus suprã, nominibus appellare, sed non sine expositione, signum hoc ait, à Christo propositũ est, quod ita signũ est, vt sit tamen idem quod signat. Et. Sacramentum mysteriũ, species & figura vocatur, quia intra hoc quod exterior forma nunciat, virtus diuina verũ corpus & sanguinem redemptoris occultat. Et sacramentum quidem corporale est, q. verũ corpus, & verus Christi sanguis est, hoc est, esca corporis, & potus Christi sanguinis. Et. Quantũ ad veritatem corporis & sanguinis Christi est idem quod signat, quam tamẽ maximẽ signat. Sed omnem si quis adhuc de his vocabulis supererat, scrupulum nobis exemit doctissimus ille græcolatinus Bellario, Quo enim libello disputat cõtra Græcos olim suos, Eucharistiã verbo Domini, nõ ministri prece cõsecrari ac cõfici, ad Damasceni, aliorũque quibus Græci aduersum latinos abutũtur, autoritas, disertẽ respõdet, sacramenta etiã postquam cõsecrata sunt (nã antè nec sacramenta quidẽ sunt) figurã esse, & ideo etiã præfiguratiua veri corporis & sanguinis Christi dici posse. Sẽnsibilis enim panis & vini etiã post cõsecrationem species, figurã quãdẽ & præfiguratiua vt sunt, ita etiã dici possunt, tũ cõtenti sub eis veri Domini corporis & sanguinis, tũ mystici etiã corporis, & Ecclesiasticę vnitatis: ipsum quoque verũ corpus mystici corporis symbolũ ac signũ esse. Nã & Dionysius sacramentũ hoc etiã post consecrationẽ, sacramentalem illam cœnã sacramentorũ & Dominici corporis ac sanguinis in ea cõsecrationẽ, traditionẽ, distributionẽ, hæc inquã, sacra diuinissima numera Dionysius nõ semel vocat symbola, cur nõ etiã figuras conuenientissimẽ vocet? Atqui neque Damascenus præfiguratiui vocabulũ corporis sanguinique Christi cõuenire negat, vt antè audiimus, sed futurorũ, vt Gregorius apertius confirmat, quia nũc verẽ quidẽ hæc, sed sub speciebus & figura panis & vini participamus, tunc autẽ Christũ talem qualis & sicut verẽ est, clarissima & manifestissima visione videbi-

Lib. 1. epist.
2. cap. 4.
Signum.
Mysteriũ.
Species.
Figura.

Ecl. Hier.
cap. 3.

mus & contēplabimur. Nō ergo, ait, video quid tandē for-
midās Damascenus præfiguratiui aut exēplaris vocabulū
renuerit, ideōque ita exponere conatus sit, cū possibile
sit tā ex ipsiusmet, quā cæterorū doctorū sententia, ve-
rum Christi corpus & sanguinē, figuram sine præfigura-
tiua nominare: sed debito modo, ac sensu prædicto, & se-
pe dicendo. Mirum igitur hoc Damascenū dixisse, sed ho-
mo nimirū fuit, mirē licet sanctus, qui tamē pro imbecil-
litate humani ingenii potuerit aliquid non rectē sensisse.
Nos verò nō ex iis aut talibus, eū vel alios, sed ex iis quæ
palā ac vnanimiter tradiderūt, discernere ac iudicare de-
bem⁹. Fortasse autē, nec impossibile est, Basilii verba, qui-
bus hæc numerā nominauit antitypa, locū ante verba cō-
secratoria, Damasceni tēpore in Missā habuerūt, vt sic ea
exponeret, nūc nescio quomodo sunt trāsposita, Qualia
lōgo tēporū interuallo multa occiderūt, &c. Cauēdū autē
præmonuerat Bessario, quod & Catholice, quisquis es, vt
Vnū illud tibi note Deo, præque omnibus vnū (cū poëta dicā,
Predicam, & repetens iterumque iterumque monebo. *Ancid.*
Hic enim præcipuus sacramētariæ cōtrouersię cardo est.
Cauendū, inquā, ne quis Eucharistiæ sacramētum figurā
dici audiēs, dicere propterea vel omnino suspicari ausit,
non esse verū Christi corpus. Absit à mēibus fideiū tāta
blasphemia. Hoc enim modo preciosa Domini mors &
gloriosa resurrectio, cū nostræ tū mortis tū resurrectio-
nis primariis Apostolis exēplū dicātur & figura, veræ nō
fuisent, quod & antè argumētum tractauimus. Sic igitur
Eucharistiæ sacramētū figura est & veritas, vt nihil inde *Rom. 6.*
absurdi sequatur. Nā & sacramenti nomen alicuius alte- *1. Pet. 2.*
rius signum & figuram significat, siquidem sacramentum
rectum mysteriis esse decet, ac secretū, & aliud extrinse-
cus præse ferre, aliud, quod intelligatur intrinsecus habe-
re. Neminem ergo conturbet figuræ nomen. Nec quod
idem Damascenus sic ait, Panis & vinum non est nisi fi-
gura corporis & sanguinis Christi Absit, sed ipsum Do-
mini corpus deificatum, ipso dicente, hoc est, corpus
meum, hic est sanguis meus, Non, hoc est figura cor-
poris & sanguinis mei. Primò enim panis & vini no-
mine, non visibilem eorum speciem, sed ea in corpus &

fanguinem substantialiter transmutata intelligit. Deinde figuram hoc eadem loco, non umbram illam, quæ nihil aliud quàm figura est simpliciter aliud significans, nullam omnino aliam faciendi vim & potestatem habens. Sic legis veteris sacramenta figuræ fuerunt, sacrorumque tantùm significatiua, non effectiua, non ipsa quæ significabant, sacra erant. Noua autem non significatiua solùm & figuræ salutis sunt, verum etiam salutifera, seu salutis effectiua, ipsaque sacra, & sacra sacrarum rerum figuræ, hoc enim interest inter ea, quod illa duntaxat significabant, hæc etiam efficiunt & præbent. Sic Hilarius, Ambrosius, Augustinus figuram hoc loco accipiunt, quæ scilicet quoad panis viuique species sensibiles, siue exterioribus sensibus subiacentes, aliud & aliud significant, Christi videlicet corpus verum & mysticum, & tamen veritas sit ac credatur. Vt vbi Damascenus veteres secutus doctores Christi corpus & sanguinem figuratiua futurorum dixit, figuram vtique siue discrimine dicere poterit. Hæc & multò plura Bessarion. Cuius distinctio mihi quædam quasi clavis huius causæ sacramentariæ visa est, vt vbi patres Eucharistiam figuram aiant, effectiua eam quoque aiant esse, nedum significatiua: vbi verò negent, significatiua veritatis duntaxat esse negent. Quod etiam nostri secuti sunt Catholici, rerum hîc præsentium maximi quique promachi, agnoscentes hæc etiam iam conuersa nihil prohibere exemplaria verè dici, tum corporis exanguis, quod in cruce pependit, pariter & sanguinis in eadem fusi, tum Christianorum colligationis ad inuicem, vt membrorum sub vno capite, tum beatitudinis futuræ, quando omni prorsus sublato velamine res ipsas contemplabimur, Nec species modò has, sed & ipsum ibi Christi corpus sui ipsius exemplar & figuram esse, non simpliciter & absolute consideratum, sic enim idè exemplar esset & exemplatum, figura & figuratum, sed quod quæ sub specie panis seorsum à vini specie referat ac repræsentet id ipsum exanguie in cruce in vera carne pependisse. Et cum Ambrosio tria distingunt tempora, legis, gratiæ, gloriæ: sub primo meras umbras, sub secundo nò solas umbras, sed res volatas, & suo quodam mo-

*Sacramen-
torum vete-
rum & no-
uorum dif-
ferentia.*

*Ioan. Ros-
ensis in
Ioan. Oeco-
lampad.
Præm. lib.
2. Q. cap.
16. b. 18. d.
19. a. 25. c.*

*Præm. lib.
4. h.*

do imagines, sub tertio res absque volo, I. nudas ipsas veritates. Nec lectorem moueri debere, quod Ambrosius dixerit in cælo veritatem, hinc imaginem: Nam ibi, ait, facie ad faciem veritatem videbimus, hinc velatâ, ac proinde sub imagine habemus. Hæc ego pluribus & sapius, quod viderem hac in causa quosdam ad hæc vocabula Catholicos quidem timoratiores trepidare, & ceu insolentia, quasi scopulos naufragiis infanes evitare: nouatores autem nimio iactantiores ad eadem tories obuia triūphare. Cùm è contrario patres eadem ferè non vsurpent, quin eodem loci, aut alibi sæpe rerum de quibus hinc agitur, in his mysteriis veritatem & præsentiam studio asserant & serio, vt Ambrosius quo de sacramentis opere inscripto, tam apertè sacramentariis aduersatur, vt cùm soluere nequeant, quo eum, vt alibi: more negent, ab his tamen ibi vocabulis minimè abhorret. Et cum eo Chrysostomus, quantus, Deus bona, Eucharistiæ asseritor & adorator, vbi exemplar appellat, addit, Vna est hæc hostia, non multæ: ne nunc quidem alium agnum, cras alium, sed semper vnum eundem ipsum offerimus. Alioqui hac ratione quia in multis locis offertur, multi Christi sunt: Nequaquam, sed vnus vbique est Christus (id est vtrobique, ne hinc Vbiquistæ suum nouum commetum fulciât, nam seipse nullo medio sic exponit) & hinc (in altari) plenus existens, & illic (quondam in conce) plenus (id est, & à Deus & quæ homo) vnum corpus. Sicut enim qui vbique offertur, vnum corpus est, non multa corpora, ita vnum etiam sacrificium, non aliud sicut & idē pontifex, qui hostiam mundantem nos (tūc) obtulit, ipsam & nunc offerimus, quæ tunc oblata, consumi non potest. Quod autē facimus, in eius sit commemorationē, quod factum est, id ipsum semper facimus, magis autē eius recordationem operamur. Hæc illi. Apud quos audis, sit licet Christi in altari sacrificium sacrificii in cruce exemplar, vtrobique tamen non eundem tantum Christum & quidem plenum, id est Deum hominem, sed vnum etiam idemque corpus existere ac offerri: vt collectio admodū prapostera sit, sacrū quod in altari facimus hostiæ quæ in cruce immolabatur, exemplar est, ergo corpus hoc illius

*Lib. 1. cap.
13. 32. lib. 5.
cap. 21.*

*Vbiquista.
Christus i-
dem in alta-
ri, qui olim
in cruce.*

*Lib. 1.
cap. 19. a*

exemplar est. Aliud enim est sacrificiū seu sacrificatio, aliud ipsum sacrificatū corpus: siue, aliud est oblatio, & aliud res oblata. Et nos tamē concessimus, & iuxta intellectū sanum adhuc concedimus, corpus ipsum sui exemplar esse, aliter atque aliter consideratum. Sed inualida rursus peræquē consecutio, sacrificium hoc, corpus hoc exemplar est, similitudo est, imago est, figura est, recordatio est, &c. Ergo præterea nihil, vel nihil aliud quàm hæc, ac non etiam res ipsa, corpus ipsum dico. Nam immolatio quæ fit manibus sacerdotis, vocatur Christi passio, mors, crucifixio, non rei veritate, sed significante mysterio. Alioquin oporteret eum frequenter, Passio enim est Domini, sacrificium quod offerimus, ait sanctus martyr Cyprianus. Corpus autem ipsum idem utrobique oblatum, modo illic quidem cruento, hic autem incruento. Exemplar est, &c. Ergo nihil quàm exemplar, &c. Absit à nobis hæc dialectica, iuxta hanc enim (vt omittam argumētum de Christi morte ac resurrectione, vtraque nostræ figura, & re tamen vera) Christus ipse, cū sit iuxta Paulum figura substantiæ Patris, patri non fuerit consubstantialis: cū sit imago Dei inuisibilis & incōspicui, Deus non erit: cū sit in similitudinem hominem factus, & habitu seu figura inuentus vt homo, homo quoque minimè fuerit, & sic nec Christus. Absint ratiocinationes tam blasphemæ. Sed sicut Christus sic est Dei imago, vt Deus verus: sic figura patris, vt plenam patris habeat substantiam: sic hominibus similis, vt homo etiam verus sit. Ita corpus eius in altari, sicut quondā in cruce sic exemplar est, vt eadem sit res, & tunc illic, & nūc hic plena existens & vna. Sed hanc litē non malè diremisisse videtur Anselmus inter Antiberengarianos hoc est tūc catholicos, non vltimus Christi, ait, benedictione panis fit corpus eius, non significatiuè tantum, sed etiā substantiuè. Neque enim ab hoc sacramento figurā omnino excludimus, neque eā solā admittimus, veritas est, quia corpus christi est, figura est, quia immolatur quod incorruptibile habetur. Si hoc corpus Christi corpus significatiuè tantum, non etiam substantiuè fieret, hoc figura tantum, non veritas corporis Domini existeret. Nihil contrā ad figuram quod sequitur. Quod pro vobis traderetur, &c. Hæc ille.

Cap. 16.

Magister
lib. 4. dist.
10. c.
De conf.
Dist. 2.
ca. hoc est.
Heb. 9.
Lib. 2.
Epist. 3.
Rom. 6.
1. Pet. 2.
Heb. 1.
Col. 1.
Phil. 2.

Lib. de di-
uinis offi-
ciis citatur.
a D. Gare-
tio et D.
Demochare
Significa-
tiue.
Substanti-
ue.

Redeo tandem ad Iconomachos, qui siquidem Eucharistiam Christi duntaxat imaginem esse aut figuram agnoverunt, ac proinde nec adorauerunt, sint sane inter maiores sacramentariorum: sin cum typo & imagine veritatem diuinumque Christi corpus & sanguinem crediderunt, quod Gregorius eorum promachus sensisse videri possit, vt qui eam se suosq; vera demum Christi imaginem sincera mente sine animo benigno facere, desiderare, diligere, venerari, & ad animi corporisq; salutem offerre in ea Synodo professus est, deteriores sunt Iconoclastis hodie nouatores. Illud certe vtrisque commune, vt Diuorum imagines, ita Dei templa, altaria vasa, ministros, & quicquid est ministerij Eucharistici, sursum deorsum turbare. Quales qui tunc Iconoclastiae fuere correpti Graecorum Imperatores, Constantinus IIII. monasteria, sacrasque virorum & virginum domos partim militibus in habitaculum dedit, id est, profanauit, partim a fundamentis diruit, vasa sacra, pecora, & quicquid eorum patrimonij erat, vendidit, libros etiam combussit, monachos sic persecutus, vt ne vnus quidem in tota sua ditione relinqueret. Tum etiam Colmas Epiphaniae in Apamia Syriae episcopus, accusatus super diminutione sacrorum vasorum, cum ea minimè restituere posset, discessit ab Orthodoxia, & desciiuit ad Iconomachiam, ea post de causa communi coepiscorum sententia, in sua cuiusq; ciuitate anathemate percussus. Melior nihilo Nicephorus Imp. principes militares iussit Episcopis & inferioris ordinis clericis more seruorum abuti. In episcopia & monasteria & ea quae horum erant, adire ac inuadere, eos contra qui a seculo diuinis contulerat obsequiis aurea vasa vel argentea, vituperans, & Ecclesiarum sacra quaeq; pro communibus haberi dignum dogmatifans, instar Iudae tale quid super Dominica decerneretis vnguento. Haec quisquis fuit Annalium Constantinopolitanorum ad Romanam Eutropij & Pauli diaconi historiam adiectorum rhapsodos. Addit Zonaras Michaelis Theophili filium Theodora matre imaginum licet restitutrice natum, principem caetera nihili, eum maximè ob causam inuisum fuisse, quod adolefcetes quidam nefarij eius alumni, pontificum sibi habitum sumentes, incruentam se victimam

Imp. Iconomachi yde Mouachomachi. Paul. diacon. lib. 22. Et 24. rer. Rom.

Cedrenus pag. 395.

Iudas.

Missam fingentes Et irridentes.

Q iij

immolare simularent, principe præfente ludum minimè ludicrum, sed horrendū potius ludētis, & aceto ac sinapi in vasis aureis & gemmatis temperato, eam sodalibus & colluforibus potionem impertiebant. Quæ qualiāq; quia diutius recēfere non superfluū fortè minus quàm permo leftū fuerit. Hic ergo Iconomachia, quatenus cū pugna Eucharistica commune aliquid habuit, finis tandem fit.

Burgandica.

Cap. XIII.

*Tom. 2. Cō-
cilior. inter
huius rescri-
pta. Titulo
17. De pœ-
nitentiis. ex
Gratiano
12. q. 2. ca.
De viro.*

*Sacrilegorū
pœnitentia.*

Nisi quod huius Michaëlis III. Imperiū hi-
storiæ me admonuit ab hac causa fortè nō
omnino alienæ. Nam qui ad eum scripsit
Nicolaus I. Rom. pont. scripsit & ad Fron-
tarium Burdegaleñ. episcopū super latro-
nem nefando, nomine Burgando, sed Apostolicam con-
sulentem. Vir is nepharius episcopo in quadam Ecclesia
suæ villa cum clero & populo manente ac docente, dia-
bolica rabie commotus, Gentilium more per abruptu iti-
nera & compita insidiant, collectis malitiæ suæ sequaci-
bus in Gallia nostra prædabatur, sacra tum altaria, tum
Dominici corporis & sanguinis vasa, quasi vilia & ad
communem vsum apta ausu dæmoniaco rapere præsu-
mens. Hunc cum suis complicibus, si quando ad pœni-
tentiam diuina tacti gratia reuerterent. Respondit Nico-
laus, vno anno extra Dei Ecclesiam, cuius sanctissimava-
sa extra ritum fidei Christianæ abstulerat, abstinentum,
altero extra fores Ecclesiæ sine communionemāsurum,
tertio in Ecclesia inter audientes sine oblatione staturū,
à carnibus & vino abstinentem, ab iis denique ad septi-
mum vsque annum tribus in hebdomada diebus abster-
turum: anno tamen quarto, si modo fructuosus fuisset
triennalis pœnitentię labor, communioni fidelium resti-
tutus, & sacrilega hæc nunquam se facturum pollicitus,
Christi corpus & sanguinē susciperet. Hæc tum fuit præ-
donibus sacra & diuino cultui dedicata, quasi prophana
contrectantibus & diripientibus indicta pœnitentia. Bur-
gandos enim hos latrones fuisse lego, hæreticos non le-
go. Sed nimirum quales superioribus bellis ciuilibus v-